

شانزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

مدیریت شهری

حمید رضا تیهو میاندواب*

کارشناسی ارشد معماری آزاد اسلامی مراغه

پست الکترونیکی: hamidrezateyhoouni@gmail.com

چکیده

در عصر حاضر با تغییر و تحول در عرصه ی معماری و شهرسازی فرایند طراحی و خلق فضای شهری به افول گراییده و نقشی معیوب از هویت معماری را تبیین می نماید. مدیریت شهری یک فرایند است که در مجموع به یک نظام تصمیم گیری منجر خواهد شد، میزان موفقیت و یا عدم موفقیت مدیریت شهری بستگی به قدرت، مشروعیت و ساختار حقوقی، اجتماعی و اقتصادی جامعه دارد. نوع مدل مدیریت شهری در دوره های مختلف تاریخی و در مناطق مختلف، بازتابنده نگرش و میزان مشارکت عمومی و قدرت اجرایی مدیریتی است. یکی از گفتمان های مهم در تعیین مدل مدیریتی برتر، تعیین چگونگی اداره شهر و قرارگیری قدرت در دست مدیران شهری است. از سوی دیگر، مدل اداره شهر رابطه نزدیکی با حل یا ایجاد مسائل شهری دارد آن را به مثابه عرصه ای عمومی - اجتماعی - فرهنگی و کالبدی معرفی میکند که نه فقط می بایست واجد ویژگیهای زیبایی شناختی باشد بلکه باید به عنوان فضای شهری بستر حیات مدنی شهر باشد. به این ترتیب فضای شهری نه تنها با فرم بلکه با محتوایش کامل می گردد.

موضوع این مقاله بیان چهارچوب نظری فضای شهری و تاثیرات نیروهای موجود در شکل گیری شهر این چارچوب ما را در تحلیل و شناخت فضاهای شهری یاری می رساند.

کلمات کلیدی: فضای شهری، هویت شهری، مدیریت شهری.

۱. مقدمه

شود. روند روبه رشد شهرنشینی در ایران و همنشینی فرهنگها و گروههای مختلف با یکدیگر و تبدیل روابط روستایی به روابط شهری ضرورت بازتعریف تعاملات کنشگران با یکدیگر و با نهادهای شهری را در جامعه شهری متناسب با معیارهای قانونی روزآمد و با ضمانت اجرایی قوی مشخص میدارد.

مدیریت شهری به عنوان یک نهاد محلی، مسوول نظارت، برنامه ریزی و مدیریت توسعه شهرها است. در این ارتباط موضوعی که مدیریت می شود فضا و مجموعه ای از فعالیت هایی است که در آن اتفاق می افتد. ایفای این نقش، مستلزم سطح متناسبی از تمرکززدایی سیاسی مدیریتی و اختیارات کافی برای سیاست گذاری، تصمیم گیری، برنامه ریزی و اجرا در سطح محلی است. مدیریت مهمترین عامل در حیات، رشد و بالندگی یا مرگ یک جامعه است و روند حرکت از وضع موجود به سوی وضع مطلوب را کنترل می کند (رکن الدین افتخاری و دیگران، ۱۳۸۶، ۱۰) و هدف آن سیاست گذاری و اجرای آن است (Raut Kumar، 2001: ۹). امروزه هدف اصلی مدیران

شانزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

شهری دستیابی به شهرهای پایدار و مدیریت شهری پایدار می باشد. در مدیریت شهری پایدار، تلاش بر پایداری منابع برای نسل های آتی و جلوگیری از اتلاف و تخریب منابع در کنار دستیابی به سطح قابل قبولی خدمات عمومی و رفاه شهری برای تمامی نسلها می باشد. در حالی که مدیریت شهری کارآمد و پایدار، کلیه امور محلی سیستم شهر را بایستی برنامه ریزی، سیاستگذاری، هدایت، ساماندهی، نظارت و هماهنگی کند. بنابراین مدیریت یکپارچه شهری گام اولیه در پایداری شهری است نه چشمانداز و هدف درازمدت مدیریت شهری

۲. اهمیت و ضرورت انجام

عدم وجود مدیریت یکپارچه شهری و وجود بخشی نگری در اداره امور شهر بوده و جایگاه سازمانها و ارگانهای مسئول در امور شهری به خوبی مشخص نشده است؛ همچنین روابط مشخصی بین سازمانها و ارگانهای متولی در امور شهری وجود ندارد، و چنانچه رویکرد مدیریت یکپارچه شهری مورد توجه قرار گیرد، امکان ارتقاء شاخص ها و مولفه های پایدار در شهر وجود دارد. اداره امور شهرها بدون یکپارچگی در مدیریت آن، شهرها را به سمت وسویی سوق می دهد که نتیجه ای جزء اتلاف منابع و ناپایداری در حوزه های اجتماعی، اقتصادی و... را در بر نخواهد داشت. برنامه ریزی و مدیریت بخشی و عدم هماهنگی طرحهای شهری با برنامه های عمرانی، ایجاد طرحها در فضای آرمانی و دور از واقعیت، بی توجهی به شرایط خاص و عملکرد غالب هر شهر و نبود پایش مدون از مسائل نظام مدیریت شهری می باشند. این مسائل نتیجه ی نگاه بالا به پایین است که به عنوان رویکرد غالب در نظام مدیریت شهری منجر به تهیه طرحها برای شهروندان و نه با شهروندان می شود. تجربه راههای گوناگون مشارکت مردم در مدیریت شهری به دلیل رویکردهای بالا به پایین، نافرجام مانده است. شهر سیستمی پویا و زنده است که عملکردهای ساختارهای آن، پیوسته با هم تعامل دارند، برای تنظیم این روابط و پایداری سیستم، هماهنگی و یکپارچگی در مدیریت آن ضروری است و ما نمی توانیم کارکردهای مختلف شهر را به مدیریت منفک و برون ارتباط با هم بسپاریم و انتظار بهبود وضعیت داشته باشیم.

-آماده سازی زیرساخت های اساسی برای عملکرد کارآمد شهرها

-آماده سازی خدمات لازم برای توسعه منابع انسانی، بهبود بهره وری و بهبود استاندارد های زندگی شهری

-تنظیم فعالیت های تاثیرگذار بخش خصوصی بر امنیت، سلامتی و رفاه اجتماعی جمعیت شهری

-آماده ساختن خدمات و تسهیلات لازم برای پشتیبانی فعالیت های مولد و عملیات کارآمد موسسه های خصوصی در

نواحی شهری

-استفاده بهینه شهروندان از محیط طبیعی و خدمات شهری (فضای سبز، رودخانه هافمبلمان شهری،.....)

۳. اهداف

۱- ارتقای شرایط کار و زندگی همه جمعیت شهر با توجه به افراد و گروه های کم درآمد

۲- تشویق توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار

۳- حفاظت از محیط کالبدی شهری

۴. روش تحقیق

روش تحقیق مقاله پیش رو از نظر ماهیت، تحقیق توصیفی به شمار می آید چرا که به دنبال چگونگی موضوع و بررسی وضع موجود روند توسعه شهرنشینی در استان تهران و پیامدهای فضایی آن می باشد و در این ارتباط ویژگی ها و صفات پدیده های فضایی مورد نظر (جمعیت و شهرنشینی) را مورد مطالعه قرار می دهد. اما از نظر هدف، این پژوهش، تحقیقی بنیادی نظری به شمار می رود که اطلاعات و مواد اولیه تحلیل آن به روش کتابخانه ای گردآوری شده و با روش آمار توصیفی مورد تحلیل قرار گرفته است.

شانزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

۵. مفهوم شهر

گرچه بسیاری از محققان و پژوهشگران شهری از خیر تعریف شهر گذشته و یافتن تعریفی واحد برای شهر به نحوی که نیازهای پژوهشی تجربی متنوع و متعدد را برآورد و برای همه انواع شهر در زمانها و جوامع گوناگون مناسب تلقی گردد غیر ممکن دانسته‌اند (ایزدی خرامه، ۱۳۸۳)، اما در این قسمت میتوان به پارهای از تعاریفی که همگی حکایت از «اهمیت شهر» دارند، اشاره نمود. این تعاریف عبارتند از:

۱- شهر مقوله ای است فلسفی- علمی

مقوله ای است فلسفی چون ابعاد ذهنی - هویتی شهر در فراسوی معیارهای مرسوم (چه فرهنگ گرا چه عملکرد گرا یا نوگرا) قرار گرفته و در محدوده ارزشهای پویای فرهنگی-هنری مقام میگیرد. از این رو لازم است که برخوردی فلسفی با شهر صورت گیرد. شهر مقوله‌ای است علمی چون ابعاد عینی و کالبدی آن در همه زمینهای اجتماعی - اقتصادی، کالبدی - فضائی و... با ضوابط و معیارهای علمی قابل سنجش است. از سوی دیگر شهر پدیده‌ای است مکانی - زمانی که در نقطه‌های خاص ایجاد شده در فضا تکامل یافته و با گذشت زمان رشد یافته است (حبیبی، ۱۳۸۳: ۲۱۱).

۲- شهر در رویکرد جغرافیایی

حاصل رابطهای است که انسان با طبیعت به وجود می‌آورد به گونه‌ای که شهر را میتوان محیطی انسان ساخت تعریف کرد. انسان برای ارضای نیازهای خود در بستری از دگرگونیهای معنایی (نمادین) اقتصادی، سیاسی و اجتماعی فضا را نیز دگرگون میکند. این دگرگونی از خلال یک فرایند تخریب-ساختن انجام میگیرد؛ بدین معنی که برای ساختن فضاهای جدید همواره نیاز اولیه‌ای به تخریب فضاهای پیشین وجود دارد. این امر چرخهای بیپایان از تخریبها و ساختنها را به وجود می‌آورد که شاید بتواند گفت هرگز متوقف نمیشود چه بسیار در طول تاریخ مشاهده شده است که حتی با نابودی کامل یک شهر، تاریخ آن شهر بازنایستاده و در دوره‌های آتی، بار دیگر شهر در مرزهای قدیمی و یا نزدیک به آنها و با تجدید گذشته تاریخی آن بازسازی شده است (فکوهی، ۱۳۹۳: ۳۲).

۳- شهر در رویکرد جامعه شناختی

شهر به مثابه یک واقعیت اجتماعی تعریف میشود. در اینجا شهر در نهایت حاصلی است از مجموعه روابط میان بازیگران اجتماعی و بنابراین، این باور وجود دارد که شکل گیری فضاها و روابط شهری از این روابط تبعیت میکنند (همان: ۳۴). از نظر اجتماعی، شهرها مکانهای مناسبی برای شکلگیری نهادهای جمعی، اعتلای ارزشهای فرهنگی، گسترش و تحکیم روابط و مناسبات اجتماعی و پاسداری از روشهای انسانی و هویت‌های ملی و محلی هستند (فکوهی، ۱۳۹۳: ۳۲).

۴- شهر فضای کالبدی

شهر فضای کالبدی حیات اجتماعی جوامع است جایی که در آن روابط انسانی و اجتماعی شکل گرفته، بارور و شکوفا می شود (رضازاده، ۱۳۸۴: ۷) شهرها تبلوری از نابرابری در روابط قدرتمند که با ظهور حکومت یعنی روابط فرماندهی / فرمانبری همخوانی دارند (صرافی، ۱۳۸۴: ۱۳۷).

۵. اهمیت شهر

شهرها کاملترین اشکال ممکن آبادی انسانیند. آنها هم چون مشعلی فروزان انوار خود را فرا راه انسانیت و تمدن پاشیده‌اند. آنها هم چون موج شکن بر پهنه گیتی ایستاده، امواج تعدی را در هم شکسته و بدین ترتیب به حیطة امنیت بدل گردیده‌اند. آنها آدمی را در وصول به نقطه اعلاى فرهنگ یاری رسانیده‌اند. آنها در پناه دیوارهای خود محیطی مناسب را برای پرورش اصلیت‌ترین دستاوردهای علمی و هنری فراهم آورده‌اند. آنها میدان آوری بوده‌اند که به پیروزی آزادی انجامیده است (امیریار احمدی، ۱۳۸۸: ۱۴). اما هر گاه یکی از ابعاد چهارگانه مفهومی شهر (ذهنیت، عینیت، مکان و زمان) نادیده انگاشته شده و به آنها کم بها داده شود - که اغلب نیز چنین بوده است- شهر «زنده-فضا» به شهر زنده در فضا تبدیل

شانزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

میشود (آن هم تنها به دلیل حضور انسانهایی که در آن ساکن هستند) و این آغاز فرایند فروریزی بنیانهای زندگی شهری و شروع از هم پاشیده شدن شالوده های شهر است. شهری که دیگر نمیتواند چون یک مقوله فلسفی مورد بررسی قرار گیرد، فلسفه وجودی خویش را از دست داده است. شهری که دیگر نمیتواند با موازین علمی سنجش پذیر باشد، عینیت واقعی بودن خود را از کف میدهد. شهری که نه در زمان بلکه در مکان میزید، دارای فضاهای زنده شهری نخواهد بود و اگر جنب و جوشی در آن به چشم میخورد نه به سبب کنش و واکنشهای فضایی است که ایجاد میکند، بلکه به بخاطر حضور انسانهایی است که علی رغم کارا نبودن فضای شهری مجبور به زیست در آن هستند (حبیبی، ۱۳۸۳: ۲۱۲). حقوق عبارت است از مجموعه مقررات و اصولیکه در زمان معینی بر جامعههای حکومت نموده و روابط بین افراد آن جامعه را تنظیم مینماید مانند حقوق اسلام، حقوق مدنی ایران، حقوق جزاء و امثال آن. از دیدگاه اسلام منشاء حق و حقوق خداوند متعال است و قانونی که مطابق احکام اسلام وضع نگردد موجد حق نیست. از این منظر حقوق را میتوان اینچنین تعریف کرد: (حقوق عبارت است از مجموعه قوانین و مقررات اجتماعی که از سوی خدای انسان و جهان، برای برقراری نظم و قسط و عدل در جامعه بشری تدوین میشود تا سعادت جامعه را تامین سازد (کامیار، ۱۳۹۷: ۲۱-۲۲).

۶. توسعه پایدار شهری

شهرها کاملترین اشکال ممکن آبادی انسانی اند. آنها هم چون مشعلی فروزان انوار خود را فرا راه انسانیت و تمدن پاشیدهاند. آنها مفهوم پایداری شهری را می توان الهامی از نوآوریهای فنی تلقی کرد که حتی در گذر زمان از پیشرفتهای فنی نیز گذر کرده است (Yaghfoori et al, ۲۰۲۰) پایداری یکی از مهمترین و شاخص ترین اهداف برنامه ریزی محیطی و فضایی در طول سه دهه گذشته بوده و در واقع مجموعه ای از بر نامه های گوناگون با هدف تسهیل توسعه اجتماعی و اقتصادی است که در همین راستا، به دلیل به حداقل رساندن آسیبهای زیست محیطی در کانون توجه جامعه جهانی قرار گرفته (Orenstein, 2017) رویکرد رایج در توسعه پایدار، استفاده از آن در وهله نخست برای حفظ موقعیت و وضعیت کنونی به کمترین دامنه تغییرات در سیاستهای توسعه شهری است و سپس بهبود و ارتقای شرایط زیستی در ابعاد سه گانه توسعه پایدار است (Yaghfoori et al, ۲۰۱۲) انسان به عنوان محور اصلی توسعه پایدار شناخته می شود. به همین سبب پاسخگویی به نیازهای او در راستای توسعه پایدار اهمیت ویژه ای دارد که همسو با اهداف غایی انسان از جمله برخورداری از یک زندگی سالم و هماهنگ با طبیعت است (Karimiazari & Kiasi, ۲۰۲۱).

۷. مدیریت پسماند

عواملی چون رشد جمعیت، توسعه شهرنشینی، رونق اقتصادی، افزایش سطح کیفیت زندگی و افزایش قدرت انتخاب مصرف کنندگان سبب افزایش میزان پسماند تولیدی در جوامع شهری شده است. (Ghani & Zohoori, ۲۰۱۷) شهرها به دلیل تراکم جمعیت، فشردگی فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی، مهمترین مراکز مصرف منابع و تولید کننده مواد زائد و آلودگی به شمار میروند (Xing et al, 2009) با توجه به اینکه فرآیند مدیریت پسماند یک مقوله چند وجهی است و به عواملی همچون تولید، گردآوری، ترابری، دفع و بازیافت بستگی دارد، جهت رسیدن به نقطه ای قابل قبول در این عرصه، ابتدا باید عوامل داخلی و خارجی تأثیرگذار بر عملکرد سیستم مدیریت پسماند اعم از چالشها و عوامل کندکننده و نیز پتانسیل های شتاب دهنده و فرصتها را مورد بررسی قرار داد (Omrami et al, ۲۰۱۱) مدیریت پسماند به خودروهایی ترابری سنگین و نیمه سنگین، انباره ها، توده های انباشته شده پسماند و سایر تأسیسات ایستگاه انتقال پسماند، می تواند سبب اغتشاش در

شانزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

فضای طبیعی و چشم انداز جغرافیایی محیط اطراف خود شود و با ایجاد آشفته‌گی تجمع پسماند و انواع آلودگی سبب غیر مناسب بودن منظر و چشم انداز محیط اطراف و آزار روانی ساکنین شود (Vaezi et al, 2019).

۸. توسعه پایدار شهری

هدف سیستم مدیریت شهری به‌مثابه جزئی از سیستم حکومتی، اداره امور شهرهاست. و نقشی که دولت برای این سیستم قایل می‌شود، تعریف این هدف را روشن می‌سازد. تردیدی نیست که این تعریف، هرچه باشد، هدف سیستم مدیریت شهری در جهت اهداف ملی بوده و با آن همسوست و از کلیات آن تبعیت می‌کند. به‌همین دلیل است که برنامه‌های این سیستم برای ساماندهی امور شهر، به‌طور کلی در چارچوب برنامه‌های کلان و قوانین جاری کشور تدوین می‌گردد و اقدامات این سیستم ناقص مقررات قانونی کشور نیست. (زاهدی‌فر، ۱۳۷۳: ۱۵-۱۴)

سیستم مدیریت شهری اصولاً یک سطح و رده فضایی مدیریت محلی برای اداره همه امور یک شهر به عنوان یک واحد فضایی مطرح است (کاظمیان و رضوانی، ۱۳۸۱: ۲۳) مدیریت شهری به‌مثابه جزئی از سیستم حکومت محلی زمینه ارائه خدمات مورد نیاز جمعیت ساکن در شهرها و الزامات زندگی جمعی را فراهم می‌نماید (صرافی، عبداللهی، ۱۳۸۷، ۱۲۹)

مدیریت شهری به عنوان چارچوب سازمانی توسعه شهر به سیاستها، برنامه‌ها، طرحها و اقداماتی مربوط می‌شود که در پی اطمینان از تطابق رشد جمعیت با میزان دسترسی به زیرساخته‌ای اساسی زندگی شهری خصوصاً مسکن و اشتغال می‌باشد. در چارچوب این تعریف کارایی مدیریت شهری وابستگی مشخص و مستقیمی به عوامل زمینهای از قبیل ثبات سیاسی، وحدت و یکپارچگی اجتماعی، رونق اقتصادی و انسجام و پویایی فرهنگی و برخی عوامل دیگر نظیر توان و مهارت، انگیزه و دانش سیاستگذاران، تصمیمگیران و تصمیم سازان و نیز افراد استفاده کننده از این سیاستها و برنامه‌ها دارد. مدیریت شهری، فرآیندی از مسؤولیت‌ها و اقدامات مرتبط شامل سیاست گذاری، برنامه ریزی، سازماندهی، اجرا، نظارت و کنترل است که، برای نیل به اهداف عملیاتی خاص در سطح جوامع شهری تنظیم شده است شکل گیری این فرآیند و تحقق اهداف عملیاتی آن نیازمند یک ساختار متناسب و کارآمد برای اعمال مدیریت است. در این ارتباط، مدیریت شهری باید دیدگاه جامع‌نگرتری درباره اجزا و عناصر سیستم شهری اختیار کند (Mcgill، ۱۹۹۸، ۴۶۴) و رویکردی جامع و کل نگر به فرآیند ساخت شهر داشته باشد (Digk، 2006: 3). رویکرد کل نگر، نیازمند هدایتی قوی است تا هماهنگی و همسویی الزم در فرآیند مدیریت شهری حاصل گردد و مطلوب ترین نیروی هدایتی، مطمئناً یک حکومت شهری یا محلی قوی در سطح شهر خواهد بود.

شانزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

۹. مبانی نظری در عرصه های شهر و مدیریت شهری

مدیریت، روش دستیابی به اهدافی است که برای یک سازمان در نظر گرفته میشود و وظایفی است که بر عهده مدیر گذارده میشود. مدیریت به معنای برنامه‌ریزی، سازماندهی، نظارت و ایجاد انگیزش است. چنانچه شهر به مثابه یک سازمان قلمداد گردد، لازم است که در رأس آن و به منظور اداره امور شهر از فنی استفاده گردد که مدیریت شهری نام دارد. مدیریت شهری باید برای شهر، برنامه‌ریزی‌هایی را به انجام برساند، فعالیتهای شهری را سازمان دهد و بر فعالیتهای انجام شده نظارت کند و حتی برای انجام بهینه امور، انگیزش ایجاد نماید (سعیدنیا، ۱۳۷۹: ۲۱-۲۰). انجام چنین مواردی به آگاهی از اصول مدیریت، برنامه‌ریزی، ارتباطات، انگیزش، سازماندهی، هدایت و رهبری و نظارت و کنترل باز میگردد.

مهمترین هدف مدیریت شهری را میتوان در ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن در قالب اقشار و گروههای مختلف اجتماعی و اقتصادی و حفاظت از حقوق شهروندان، تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی دانست. (سعیدنیا، ۱۳۷۹: ۴۶). بنابراین، هنگامی که شهر، دارای مشکلات و نارساییهایی در چرخه امور خود بود و از مشکلات بهداشت شهری و آلودگیهای محیطی برخوردار و از اقسام آسیبهای اجتماعی رنج میبرد و بحرانهایی همچون مسکن، نقص در ظرفیت کافی تأسیسات عمومی، بیکاری، کمی درآمد، زاغه نشینی، مشقات اجتماعی، رشد خودروی شهری و بیهوشی در شکلگیری بافتها و ساختمانها را تجریم، میتوان به این نتیجه رسید که مدیریت شهری آن در تنگنا و نارسایی به سر میبرد. در این باره مدیریت شهری باید ضمن دارا بودن برنامه برای وضع موجود شهر و فائق آمدن بر مشکلات آن، برنامههای آینده شهر را تدوین کرده و بر اساس آنها، به ترسیم آینده ایده‌آلی که بر مبنای واقعیتها و شرایط زمان و مکان قرار دارد، بپردازد. در این مورد، مدیریت شهری باید حافظ شهرها و منافع مردم شهرها باشد.

کشورهای توسعه یافته صنعتی چگونه بر مشکلات شهرها فائق آمدند

از جمله مهم ترین اتفاقاتی که به گسترش شهرنشینی و رشد شهری انجامید، بروز انقلاب صنعتی بود. در اثر تحولات ناشی از اتفاقات صنعتی، شهرهای متأثر از آن به یکباره رو به گسترش نهادند و با مشکلاتی همچون کمبود زمین و بالا بودن قیمت آبن، زاغه‌نشینی، فاضلاب و مسایل بهداشتی، تراکم جمعیت و ساختمان، آلودگیهای محیطی و بسیاری مانند آنها روبرو بودند. قرن نوزدهم اروپا و بهویژه مهمترین خاستگاههای انقلاب صنعتی یعنی کشورهای بریتانیا، آلمان و فرانسه با شهرهایی دارای این مشکلات مواجه بودند. فقدان تأسیسات زیربنایی، افزایش جمعیت و مهاجرت، تحولات اقتصادی شهرها و مسایلی همچون بیکاری و بیماری از مسایل پیش روی شهرسازی قرن نوزدهم اروپا بود. شرایط شهرهای قرن نوزدهم اروپا را میتوان در نوشته های نویسندگان و متفکران و حتی فیلسوفان و نظریه پردازان این عصر بوضوح مشاهده کرد. اما، این نهادهای شهری در کشورهای مورد بحث بودند که با تدوین برنامه، طرح و تصویب قوانین و متقاعد شدن به بهره‌وری از دانش شهرسازی و تحول

شانزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

در مدیریت شهری، شهرهای متمرکز آن زمان را سامان بخشیدند و زمینه رشد و دگرگونی ساختاری در آنها را برای ورود به قرن بیستم آماده ساختند

۱۰. جداول

جدول ۱: معیار شناسایی مدیریت سنتی و جدید

ردیف	معیار	مدیریت سنتی	مدیریت جدید
۱	سبکهای سازماندهی	متمرکز	غیرمتمرکز
۲	شیوه مدیریت و تصمیم گیری	انعطاف ناپذیر، رابطه ای	انعطاف پذیر، ضابطه ای
۳	اجرای تصمیمات	ناقص و رابطهای	از طریق اطلاع رسانی و درخواست
۴	تخصص	نا مرتبط	مرتبط با مدیریت شهری و تخصصی
۵	قدرت رهبری مدیران	ضعیف (مرجع مافوق)	قوی (حامی، مربی)
۶	آموزش کاربردی	کم (آزمایش و خطا)	آموزش مدون و مستمر
۷	نظارت	ضعیف، سطحی	قوی، چند جانبه
۸	قوانین و مقررات	پیچیده و سخت گیرانه اما غیر موث	منطقی و لازم الاجرا
۹	نیروی محرک توسعه	بخش دولتی	بخش خصوصی
۱۰	الگوی انجام کار	سلیقه ای	پروژه ای و ماموریتی
۱۱	مشارکت	منفعل	فعال
۱۲	سیاست	روزمرگی	برنامه ریزی هدفمند و آینده نگر
۱۳	راهبردها	نامعین، مقطعی و کوتاه مدت	مشخص، بلند مدت
۱۴	راهکارها	غیر شفاف، مخفی	شفاف، علنی
۱۵	تفکر- دید	قومی و قبیلهای	سیستمی- کلی
۱۶	نوع منابع	بهره از منابع طبیعی	تکیه بر توسعه انسانی
۱۷	انجام کار	فردی	گروهی
۱۸	نظارت و ارزیابی	کم	مستمر
۱۹	بهره وری	کم	زیاد
۲۰	توزیع منابع	نامناسب، رابطه ای	مناسب، سیستمی
۲۱	جذب منابع	غیر رقابتی	سالم
۲۲	گردش مالی	کند	سریع
۲۳	خطر پذیری	پایین	بالا
۲۴	برنامه ریزی	برنامه ریزی محدود	برنامه ریزی غیر متمرکز
۲۵	هماهنگی مدیریتی در اجرای سیستم	ناهمگون، نا هماهنگ	همگون، هماهنگ
۲۶	رهیافت	رهیافت بالال به پایین در طراحی، اجرا و ارزشیابی، رهیافتهای شخصی	رهیافت پایین به بالال در طراحی، اجرا و ارزشیابی، رهیافتهای جامع بر مبنای کلیت برنامه
۲۷	زمان و مکان	محدودیت زمان و مکان	بیکرانی زمان، مکان و توجه به مکان و زمان

شانزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

گذشته			
-------	--	--	--

۱۰. نتیجه‌گیری

توسعه پایدار یک شهر، می‌تواند ثمرات بسیار مطلوب و قابل توجهی چه از منظر اقتصادی و چه از منظر محیط زیستی داشته باشد. برای دستیابی به این منظور، مدیریت شهری باید در کنار شهروندان و با تعاملی دوسویه، به سوی ایجاد یک شهر پایدار گام بردارد. طبق نتایج آزمونهای پژوهش، مدیریت شهری در بخش زیرساختهای سبز عملکرد نسبتاً رضایت بخشی را داشت که این شاخص در وضعیت مطلوبی در بین دیگر شاخصها دارد و نشان از وضعیت نسبتاً مطلوب زیرساختها و فضاهاى سبز موجود در شهر دارد.

مدیریت شهری یک فرایند است که در مجموع به یک نظام تصمیم‌گیری منجر خواهد شد، میزان موفقیت و یا عدم موفقیت مدیریت شهری بستگی به قدرت و مشروعیت و ساختار حقوقی و اجتماعی و اقتصادی جامعه مورد «مدیریت یکپارچه» یا یکپارچه شدن مدیریت شهر که برخی مواقع هم به عنوان مدیریت واحد شهری نظر است گفته می‌شود، یکی از مفاهیمی است که امروزه زیاد شنیده می‌شود، شهر به عنوان سیستم یکپارچه ای است که شهری باید مدیریت آن نیز یکپارچه باشد؛ چرا که شهرها دارای هویت واحد و یکپارچه هستند. تجربیات الگوهای متفاوت مدیریت شهری در ادوار تاریخی کشور، کمک فراوانی به شناخت و تعیین راهبردهای اساسی مدیریت شهری در دنیای امروزی دارد، به گونه‌ای که درک صحیح تجربیات تاریخی ارزشمند و استفاده از آنها بر میزان موفقیت الگوهای توسعه شهری و بویژه توسعه پایدار شهری می‌افزاید. از آنجا که مدیریت شهری با توجه به پویایی شهرها با اندیشه‌های مختلف در تصمیم‌گیری مواجه است و اتخاذ تصمیمات حالتی پیچیده (Complex) پیدا می‌نماید، بنابراین تطبیق تجربیات مدیریتی و جلوگیری از آزمون و خطا و لغزش در تصمیم‌گیریها امری ضروری است، به طوری که می‌توان نقش سیستم مدیریتی شهری را مشابه یک خلبان یا ملوان قلمداد نمود. زیرا عرصه فعالیت شهر با شهروندان است و تصمیمات نیز می‌بایست بسیار علمی و کارآمد باشند. از این رو است که شهرها را به عنوان یک سیستم یکپارچه و به عنوان یک موجود زنده فرض می‌نمایند، که نیازمند مدیریت پویا و هوشمند برای هماهنگی میان عناصر مختلف و تعیین و دستیابی به اهداف خود می‌باشند.

مراجع

۱. براهیمی، محسن (مجموعه مقالات شهر سالم، مدیریت شهری) ناشر اداره کل روابط عمومی و بین‌الملل شهرداری تهران ص ۸۳.
۲. امیریار احمدی، محمود (۱۳۸۸). (به سوی شهرسازی انسانگرا. تهران: شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری حسین‌خانی، هما، "بررسی توسعه پایدار کشاورزی"، کنفرانس ملی کشاورزی و توسعه پایدار، تیرماه ۱۳۸۷، تهران.
۳. بیگی فریدون مجله تدبیر شماره ۵۵ شهریور ۷۳، ص ۲۴.

شانزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

۴. حبیبی، سید محسن (۱۳۹۳). (ازشار تا شهر. تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ پنجم
۵. رضا زاده، مرضیه (۱۳۸۴). (عوامل اجتماعی و تحول
۶. رضویان، محمد تقی انتشارات شروین، چاپ اول، ۱۳۷۴ ص ۱۶.
۷. زاهدی فر، محمدحسین پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۳، ص ۱۰-۱۴-۱۵ ص ۱۸
۸. فرم فضای شهری. تهران: پایگاه اطلاع رسانی شهرسازی و معماری. شادمان، کیوان (۱۳۸۳). (انتقال معنادر عرصه معماری. تهران: روزنامه همشهری، شماره ۳۵۰۳
۹. فرجامی، محمد رضا (۱۳۸۳). (ابعاد هویت شهری. مجموعه مقالات همایش مسائل شهرسازی ایران. جلد ۱) ساخت کالبد شهری). شیراز: دانشکده هنر و معماری دانشگاه شیراز
۱۰. فکوهی، ناصر (۱۳۹۳). (انسان شناسی شهری. تهران: نشرنی چاپ دوم. کامیار، غلامرضا (۱۳۷۹). (حقوق شهری و شهرسازی مجمع علمی و فرهنگی مجد. چاپ سوم.
۱۱. کاظمیان شیروان غلامرضا پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشگاه شهید بهشتی ۱۳۷۳. ص ۵۵. ص ۵۶. ص ۶۱-۶۲
۱۲. نقش نوین شهرها و مساله مدیریت، ویژه نامه مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری، شهرداری تهران ص ۷.
۱۳. نوید رضوانی سعید دفتر مطالعات برنامه ریزی وزارت کشور ص ۴.
۱۴. هاشمی، فضل‌ا... (حقوق شهری و قوانین شهری) وزارت مسکن و شهرسازی، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری، چاپ اول ۱۳۶۷ صص ۱۰-۱۱.

15. INNOVATIVE URBAN MANAGEMENT PRACTICES, THE URBAN AGE
"VOL.3 N4" JANUARY 1996.

16. BY. HELEN. E. MARTZ, CITIZEN PARTICIPATION IN GOVERNMENT
WASHINGTON, PUBLIC AFFAIRS PRESS, 1984. P.2)